

ISMAEL VALLÈS I SANCHIS*

NACIONALISMES AL PAÍS VALENCIÀ: UNA PROPOSTA DE TIPOLOGIES DES DE LA GEOGRAFIA POLÍTICA

RESUMEN

Se destaca la importancia del nacionalismo en la Geografía Política y otras ciencias sociales y se propone la consideración del País Valenciano bajo cuatro hipótesis *nacionales* distintas, que las aportaciones de intelectuales y políticos y la realidad cultural, electoral y social ayudan a resolver.

ABSTRACT

The importance of nationalism in Political Geography and other Social Sciences is analyzed and it is proposed four *national* issues to the Valencian Country that, politics, culture, electoral behaviour, and society help to solve.

EL NACIONALISME: UN TEMA AXIAL DE LA GEOGRAFIA POLÍTICA

De la il·lustració ençà la Geografia, en ocupar-se de la societat, dedica una atenció específica a la relació entre la política i el territori. La denominació de Geografia Política assenyala aquest interès que trobem ja en la classificació que va elaborar Immanuel Kant en dedicar un curs a la Geografia¹. La relació de l'Estat amb el seu territori n'ocupava la part central.

La Geografia Política es configura sòlidament a la segona meitat del segle XIX i principis del segle XX amb una clara orientació burgesa de la mà de Ratzel i de Mackinder. El primer adapta l'explicació darwinista de la lluita de les espècies als estats. La nació alemanya, en procés d'unificació, reclamaria així un espai al continent i una zona d'influència colonial al món². Mackinder, d'acord amb el predomini polític de l'imperi britànic de

* Departament de Geografia, Universitat de València.

¹ KANT, I. (1802), *Physische Geographie*. 3 vols. 1801-4. En aquest tractat Kant considera "la geografia política (...) la que contempla l'organització d'un estat totalment depenent de la seua geografia física" Citat per UNWIN, T. (1995), *El lugar de la Geografía*, Ed. Cátedra, Madrid, p. 108.

² RATZEL, F. (1897), *Politische Geographie* i (1901-2), *Die Erde und das Leben: Eine vergleichende Erdkunde*.

principis del segle XX, aplica la geografia política a dues hipòtesis sobre el domini mundial, una basant-se en el poder marítim³ l'altra, en una segona proposta, basant-se en el poder continental⁴. Tots dos representen en llurs geografies polítiques els nacionalismes expansius i imperialistes, *grans nacionalismes*, fermament assentats en sengles estats nacionals. La Geografia, amb ells assumia l'enorme força del nacionalisme burgès i l'aplicava a llur explicació del món.

Un altre geògraf, el rus Kropotkin (1885)⁵, presenta de la mà de l'anarquisme una proposta alternativa. Afirma que totes les nacions són necessàries però parla de les fronteres com a relíquies del passat, denuncia la manipulació burgesa del nacionalisme i propugna per a la geografia un paper educatiu en què la col·laboració i la solidaritat entre el proletariat de les diferents nacions siga una alternativa a la confrontació encapçalada per les burgesies imperialistes d'Europa.

Després del parèntesi de la Geografia Política alemanya dels anys trenta i quaranta que desenvolupà i aplicà la geografia burgesa ratzeliana al nacional socialisme de Hitler, aquesta part de la geografia, ara sota el predomini del món anglosaxó, situa el nacionalisme i els estats dins la lògica de la confrontació de blocs. Dels anys cinquanta ençà trobem els nacionalismes tractats des de l'òptica del funcionalisme, com fan els geògrafs polítics Pounds⁶ i de Blij⁷. A partir dels anys seixanta veurem la Geografia Política continuar una orientació pròpia de la guerra freda, començant per la producció feta als voltants d'organismes militars com l'OTAN i el pacte de Varsòvia, en la qual podem situar també el manual de geopolítica d'Augusto Pinochet Ugarte⁸ que feien servir a l'acadèmia militar de Xile, i els plantejaments de Cohen⁹, partidari de la coexistència de blocs sota el predomini militar i econòmic dels EE.UU.

Amb una orientació marxista i crítica de la política de blocs, alguns geògrafs actuals situen el nacionalisme i l'estat nacional d'acord amb els diferents patrons que seguien a l'àrea capitalista i al bloc comunista fins la virtual desaparició d'aquest en els anys noranta. En l'actualitat, aquell equilibri basat en el terror nuclear ha estat substituït per la globalització, encapçalada pel clar predomini dels EE.UU. J. Short¹⁰ i P. J. Taylor¹¹ representen aquesta etapa en Geografia Política.

La consideració dels conflictes nacionals al si dels estats és abordada entre altres pel mateix P. J. Taylor en considerar la *solució unionista* —on una minoria dins un Estat pot estar espacialment concentrada i conviure amb la majoria estatal— i la *solució separatista*, en la qual una vegada creat el nou estat s'inverteixen els termes. El conflicte d'Irlanda del Nord a Gran Bretanya o el del País Basc a Espanya, podrien servir de referència concreta a aquest tipus de relació. (cf. fig. 1).

A. L. Sanguin (1981)¹² recull les diferents situacions que es poden donar dins dels estats tot seguint la geografia política de Pounds (cf. fig. 2).

³ MACKINDER, H. (1902), *Britain and the British seas*.

⁴ MACKINDER, H. (1904), "The Geographical Pivot of History", *Geographical Journal*, vol. 23, pp. 421-444.

⁵ KROPOTKIN, P. (1885), "Lo que la Geografía debe ser", en GÓMEZ MENDOZA, J. et al. (1988) *El pensamiento geográfico*, Alianza Ed., Madrid. pp. 229-230.

⁶ POUNDS, N. J. G. (1972), *Political Geography*, McGraw-Hill, New York.

⁷ DE BLIJ, H. J. (1973), *Systematic Political Geography*, J. Wiley, New York.

⁸ PINOCHET UGARTE, A. (1974), *Geopolítica*, A. Bello, Santiago de Chile.

⁹ COHEN, J. B. (1980), *Geografía y política en un mundo dividido*, Servicio de Publicaciones del Estado Mayor del Ejército, Madrid.

¹⁰ SHORT, J. R. (1982), *An Introduction to Political Geography*. Routledge & Kegan, P. London.

¹¹ TAYLOR, P. J. (1994), *Geografía Política: economía mundo, estado-nación y localidad*. Ed. Trama, Madrid.

¹² SANGUIN, A. L. (1981), *Geografía Política*, Oikos-tau, Barcelona.

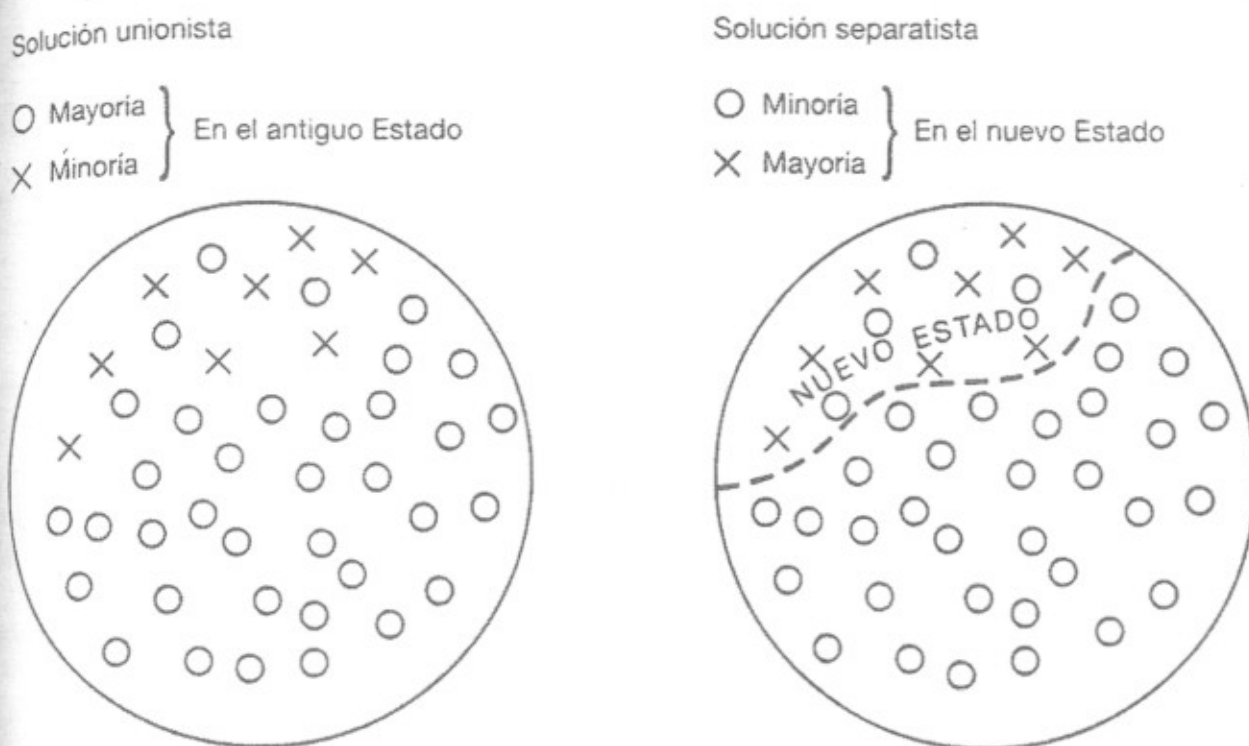

Fig. 1. Escala geogràfica i àmbit polític. La solució unionista i separatista segons P. J. Taylor (1994).

M. D. García Ramon i J. Nogué Font (1994)¹³, relacionen el nacionalisme català amb l'escola catalana de geografia dins un treball internacional sobre nacionalisme i geografia editat per D. Hooson.

I. Vallès (1996)¹⁴ estudia el cas britànic i preveu, basant-se en les opinions d'analistes britànics, el canvi del Regne Unit d'un estat centralitzat a un autonòmic, evolució que s'ha vist acomplida l'any 1999 amb les devolucions (*devolutions*) d'institucions parlamentàries pròpies i de l'autogovern a Escòcia, País de Gal·les i Irlanda del Nord. No s'ha aplicat en canvi a Anglaterra que queda al marge, per ara, del sistema autonòmic britànic. (cf. fig. 3)

EL NACIONALISME A LES ALTRES CIÈNCIES SOCIALS

Els nacionalismes i, de manera més clara, els grans nacionalismes o els nacionalismes d'estat han informat bona part dels conflictes, al menys des del segle passat però, com indica Isaiah Berlin¹⁵, els científics socials no van copsar la importància del fenomen, bé degut a l'excessiva confiança en la raó, pròpia de la Il·lustració o bé pels plantejaments internacionalistes de l'anarquisme i del socialisme. Tots dos corrents feien pensar en el declivi del nacionalisme i erraven estrepitosament en les seues previsions.

Ernest Gellner¹⁶ relaciona la nació amb la revolució industrial i considera que a les acaballes del segle XX aquesta és una qüestió pendent que demana solucions de pluralisme cultural i de *desfetitxització* de la terra.

¹³ GARCIA RAMON, M. D. I NOGUÉ FONT, J. (1994), "Nationalism and Geography in Catalonia", en HOOSON, D. (Ed.), *Geography and National Identity*, The Institute of British Geographers, London, pp. 197-211.

¹⁴ VALLÈS I SANCHIS, I. (1996), "El Regne Unit com a estat plurinacional", *Cuadernos de Geografía*, 59, pp. 155-170.

¹⁵ BERLIN, I. (1997), *Nacionalisme*, Ed. Tàndem, València.

¹⁶ GELLNER, E. (1998), *Nacionalisme*, Ed. Afers, Catarroja.

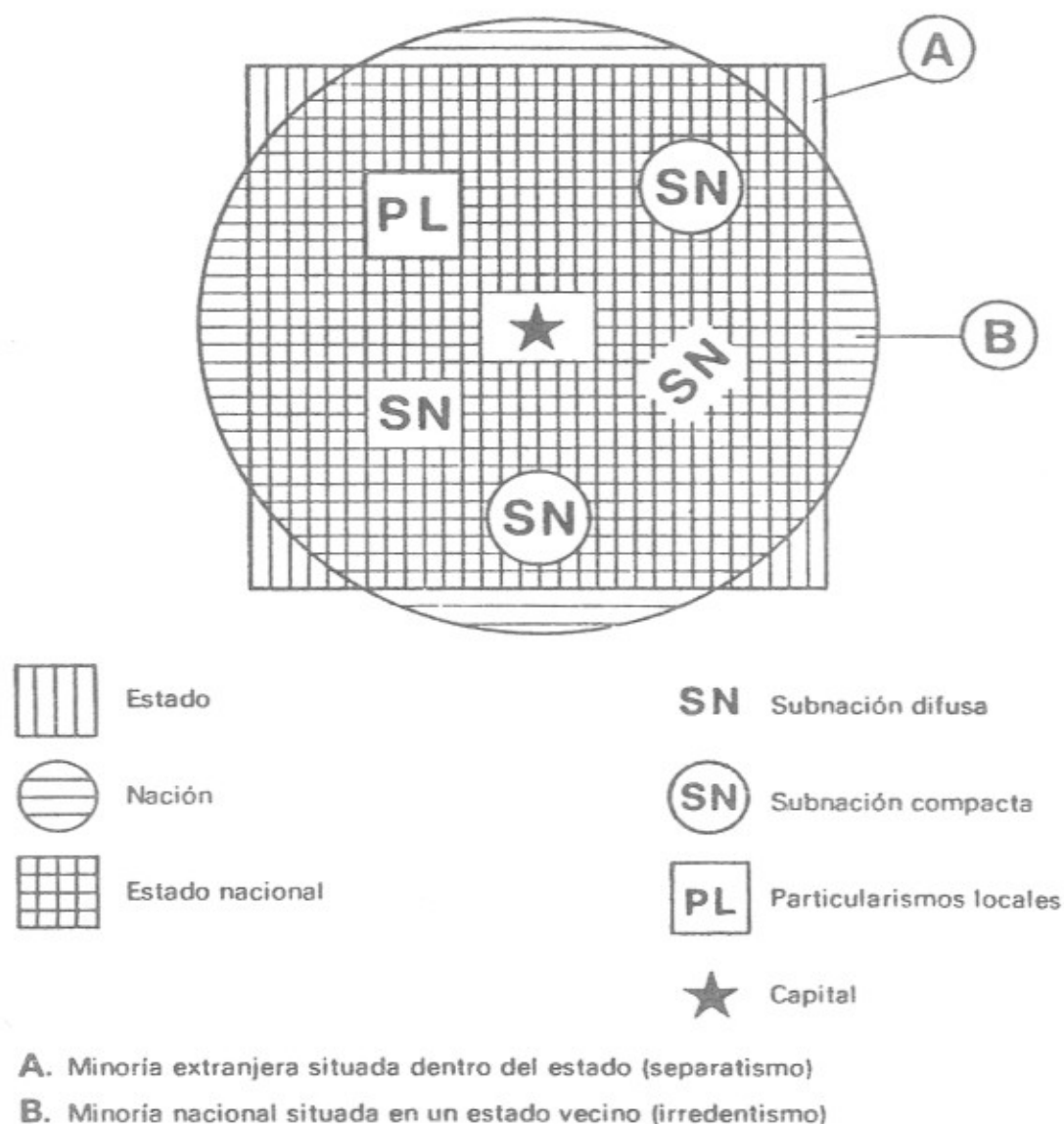

Fig. 2. Inferències nació-estat i llurs conseqüències geogràfiques segons Pounds, publicat per A. L. Sanguin (1981).

Josep R. Llobera¹⁷, afirma que una teoria comprensiva del nacionalisme és encara per fer. Al seu parer una teoria satisfactòria sobre el nacionalisme hauria de respondre diverses preguntes: 1. Com s'ha elaborat la idea de nació a Europa Occidental i la resta del món. 2. Una explicació espacial-temporal de les estructures variables, ideologia i moviments del nacionalisme i 3. La comprensió dels sentiments col·lectius de la identitat nacional.

A. D. Smith¹⁸ Valora el nacionalisme com una referència vàlida per a les col·lectivitats humanes del període actual i proposa la interpretació tolerant i compartida d'aquest a través del que anomena *identificació col·lectiva múltiple* (p.e. País Valencià, Països Catalans, Espanya i Europa)

La Història contemporània, com no podia ser altrament, li ha dedicat especial atenció al nacionalisme. L'historiador Hagen Schulze¹⁹ situa l'inici de la formació nacional als vol-

¹⁷ LLOBERA, J. R. (1999), "Recent theories of nationalism", *Working Papers*, núm. 164, Institut de Ciències Polítiques i Socials, UAB, Barcelona, p. 40

¹⁸ SMITH, A. D. (1991), *La identidad nacional*, Ed. Trama, Madrid.

¹⁹ SCHULZE, H. (1994), *Estado y nación en Europa*, Crítica, Barcelona.

Fig. 3. Assemblees Nacionals: 1. Escòcia, 2. Gal·les, 3. Irlanda del Nord. Assemblees regionals angleses: 4. Nord, 5. Yorkshire Humberside, 6. Nord Oest, 7. Midlands Est, 8. Midlands Oest, 9. Anglia Est, 10. Sud Est, 11. Gran Londres, 12. Sud Oest. (I. VALLÈS, 1996).

tants de l'any 1000 dC. Aquesta cronologia s'adiu amb els inicis de la nació catalana i amb el conjunt de les hispàniques. Assenyala com a època axial del nacionalisme la situada entre la Revolució francesa i la primera guerra mundial.

Schulze reconeix l'existència de quatre tipus de nació: la *Ständenation* o nació estatal, la *Volksnation* o nació popular basada en la revolució francesa, la *Kulturnation* o nació cultural i la *Staatsnation* o la nació basada en un estat.

Constata la derivació del nacionalisme a solucions totalitàries com el feixisme i l'estalinisme. A l'igual que Berlin, Schulze opina que la força del nacionalisme s'ha menystingut, així, la famosa anàlisi de Francis Fukuyama (1992)²⁰ sobre la fi de la història, erra entre altres coses, al seu parer, perquè no considera la supervivència del nacionalisme, sense el qual no es pot entendre l'evolució que s'ha donat durant els anys noranta a la zona dels Balcans, Transilvània (Romania-Hongria), l'antiga Txecoslovàquia, l'antiga Unió Soviètica o l'Europa occidental.

En un altre ordre de coses, Schulze, tot i constatar la importància dels processos de fractura d'alguns estats europeus i asiàtics, en analitzar la construcció de la Unió Europea, considera que ha estat un èxit, malgrat la seua lentitud, pel fet d'haver-se basat en els estats nacionals i d'haver-los respectat, peces que considera clau a desgrat del procés d'aminoració de competències en el qual es troben.

L'historiador Eric Hobsbawm (1992)²¹ també ha dedicat atenció al fenomen i coincideix amb Schulze en considerar la Revolució francesa com el punt cabdal de partida del nacionalisme actual. No li s'escapen les dificultats de definició i comprensió del nacionalisme.

Hobsbawm considera tres fases en la configuració dels nacionalismes: A) Una etapa cultural, literària i folklòrica en connexió amb el romanticisme i sense implicacions polítiques rellevants; B) Inici de la campanya política a favor d'un nacionalisme per precursors i militants i C) Els programes nacionalistes assoleixen maduresa, obtenen ressò i són acceptats per les masses.

En el nacionalisme de la fi del segle XX reconeix la importància dels tractats de la fi de la primera guerra mundial (1918-21) mal resoltos i els considera l'origen del trencament posterior d'alguns estats i de la consegüent creació de nous, com a les antigues repúbliques de Txecoslovàquia i Iugoslàvia, avui dividides en diversos estats.

Interpreta la creació dels nous estats de l'Europa comunista desintegrada dels anys noranta com a conseqüència de la decisió d'autorreforça del règim soviètic i la consegüent retirada de la vigilància militar dels països satèl·lits. La creació de nous estats a aquesta àrea són més el resultat de la minva d'autoritat central que els partits comunistes representaven als respectius estats que de les tensions nacionalistes de la zona. En canvi, Hobsbawm considera més forts els moviments nacionalistes de l'Europa occidental com els que afecten a Gran Bretanya, Espanya, Canadà i França.

La valoració del nacionalisme actual que fa Hobsbawm, malgrat la commoció de la fi del segle XX, és que aquest ha deixat de ser la força històrica que fou entre la Revolució francesa i el final del colonialisme dels anys seixanta. Més encara, opina que la fundació d'uns quants estats petits més no faria sinó incrementar el nombre d'entitats polítiques insegures, les quals no tindrien un major paper en el món del segle XXI que el que tingueren Oldenburg o Mecklenburg a l'Alemanya del segle XIX.²²

²⁰ FUKUYAMA, F. (1992), *El fin de la Historia y el último hombre*, Ed. Planeta, Barcelona.

²¹ HOBBSAWM, E. (1992), *Naciones y nacionalismo desde 1780*, Ed. Crítica, Barcelona.

²² *Ibidem*, pàg. 194-195.

Un altre historiador cabdal, Pierre Vilar (1962), en preocupar-se d'esbrinar la relació del binomi Catalunya-Espanya reflexiona sobre les crisis del XVII i del XVIII en les quals hi ha confrontacions armades —amb participació de valencians— aquestes són, al capdavall, intents de revisió de la nació espanyola.

Vilar, com diu ell, *observa* en els anys vint i trenta del nostre segle aquesta relació i constata la vigència del conflicte nacional:

“És tota l'estructura històrica d'Espanya que es trobava en joc en aquesta pregunta. ¿Nació unitària? ¿Estat multinacional? L'era de les nacionalitats, que havia vist realitzar-se les unitats d'Itàlia i d'Alemanya, havia somogut, al contrari, una solidaritat espanyola que l'episodi antinapoleònic, la Guerra de la Independència, havia semblat demostrar amb esclat”²³.

La Ciència Política estudia la nació, l'estat i l'estat nació com a categories fonamentals del sistema polític. Politòlegs com De Blas Guerrero, A. (1992)²⁴ consideren la nació política com independent del grup ètnic. La nació política seria la referència ideològica bàsica aglutinant de l'aparell estatal capaç d'unir els individus que la integren en l'espai econòmic, social i polític que abraça l'Estat, la *nació cultural*, en canvi, és considerada com una realitat prepolítica basada en el grup ètnic o la idea de poble²⁵.

Per a unificar els conceptes de nació política i cultural, De Blas parla de substrat nacional, el qual es troba a les “realitats nacionals amb major tradició a la vida europea; Alemanya (Prússia), Àustria, Dinamarca i Espanya” entre altres estats²⁶.

La Sociologia ha tocat i toca la qüestió nacional. En aquesta ciència propose com a referència actual la que ens dóna Montserrat Guibernau (1997)²⁷. Aquesta sociòloga diferencia també el nacionalisme i l'estat nacional com a realitats no necessàriament coincidents. Així reconeix l'existència de nacions sense estat que es corresponen amb l'existència d'estats sense una nació única. En aquest segon cas reconeix quatre gradacions: la dels estats que no reconeixen cap realitat nacional diferent de la predominant, en la qual situa Israel i Turquia²⁸. La dels estats unitaris que reconeixen certa diversitat cultural sense autonomia política com el Regne Unit. La dels estats que reconeixen autonomia política al seu si, com el cas espanyol i la de les federacions tal com les del Canadà i Bèlgica.

LA NACIÓ DELS VALENCIANS

Dada la complexitat del fet nacional tal i com hem vist en el punt anterior, propose prendre com a referència els continguts comuns que trobem en tres fonts diferents: la definició de nació que dóna Miroslaw Hroch (2000)²⁹, la que proposa l'*Enciclopèdia*

²³ VILAR, P. (1962), *La Catalogne dans l'Espagne Moderne*, Flammarion, Paris. Traducció catalana, 1979, en Curial, Barcelona, p. 27-28.

²⁴ DE BLAS GUERRERO, A. (1992), “Del estado nacional a la organización internacional”, *Introducción a la Ciencia Política*, UNED, Madrid pp. 461- 479.

²⁵ *Ibidem*, p. 462 i 464.

²⁶ *Ibidem*, p. 465.

²⁷ GUIBERNAU, M. (1997), *Nacionalismes. L'Estat nació i el nacionalisme al segle XX*, Ed. Proa, Barcelona.

²⁸ En el cas d'Israel, cal assenyalar els canvis que s'han donat des de l'administració laborista de l'assassinat Isaac Rabin i l'actual de Mubarak, que ha pactat amb els palestins la creació d'una àrea autònoma dins l'Estat d'Israel, que pot acabar creant un Estat palestí.

²⁹ HROCH, M. (2000), “Regional, ethnic and national identity”, *V Congreso de la Asociación de Historia Contemporánea*, València, 5 de maig de 2000. Ponència mecanografiada, p. 1

Catalana (2000)³⁰ i la que emprà M. Gibernau (1997)³¹. Aquests continguts comuns ens permeten formular les hipòtesis aplicables al País Valencià.

Hroch es fa ressò d'una definició doble de nació basada en "característiques constatables objectivament i empírica, les quals inclouen primer que res la coherència cultural i lingüística en combinació amb altres trets tal com lligams polítics, territorials, econòmics, de sang" per una banda i per l'altra basada en "aspectes subjectius com el fet que els seus membres siguen conscients de pertànyer a una nació i hi vulguen romandre"

La definició de l'*Enciclopèdia Catalana* parla de la nació com la: "Comunitat d'individus als quals uns vincles determinats, però diversificables, bàsicament culturals i d'estructura econòmica, amb una història comuna donen una fesomia pròpia, diferenciada i diferenciadora i una voluntat d'organització i projecció autònoma que al límit, els porta a voler-se dotar d'institucions polítiques pròpies fins a constituir-se estat".

M. Guibernau, diu que: "Amb nació, em refereixo a un grup humà conscient de formar una comunitat, de compartir una cultura comuna, que està vinculada a un territori clarament delimitat i té un passat i un projecte de futur comuns, i que reclama el dret a autogovernar-se"³²

Com a elements comuns podem considerar la cultura, en tant que element diferenciador, i la voluntat de la població de reconèixer-se com a grup diferenciatiu i d'autogovernar-se. Hroch no parla d'autogovern però sí de la voluntat de formar part d'una nació. Un territori delimitat i la història compartida apareixen també a les tres definicions i l'economia és a totes les definicions excepte la de Guibernau.

En analitzar el País Valencià, d'acord amb els elements de cultura, territori, història, economia i voluntat d'existir de manera autònoma podem entendre la seua situació nacional de ben diverses maneres. Vet ací una proposta sintètica de les possibles adscripcions.

Quadre I: Possibles adscripcions nacionals del País Valencià

1. El País Valencià és part de la nació catalana integrat en el projecte nacional dels Països Catalans (fusterianisme).
- 2a. El País Valencià és un projecte nacional propi. Reconeix la seua adscripció cultural bàsicament catalana (terceres vies).
- 2b. El País Valencià/ Comunitat Valenciana com a nacionalitat o regió espanyola amb llengua pròpia, no secessionista respecte del català (Via constitucionalista estricta)
3. El Regne de València i/o Comunitat Valenciana com a projecte regional nacional propi amb una llengua diferent de la catalana. (*blaverisme*)
4. La *Región Valenciana* i/o *Levante* com a part de la nació espanyola participa essencialment de la cultura castellana amb manifestacions valencianes enteses com a *dialectals* respecte del castellà i considerades secundàries (espanyolisme uniformista residual).

Segons aquestes hipòtesis podem entendre el cas valencià des de l'assimilació a la nació dominant de l'estat, com si es tractàs d'una província assimilable a Castella; podem entendre'l com a part d'un projecte nacional català i podem considerar-lo com un projecte nacional exclusivament valencià.

³⁰ <<http://www.grec.net>> veure el terme *nació*

³¹ GUIBERNAU, M. (1997), *Nacionalismes. L'Estat nació i el nacionalisme al segle XX*, Ed. Proa, Barcelona.

³² GUIBERNAU, M. (1997): *Nacionalismes. L'Estat nació i el nacionalisme al segle XX*. Proa, Barcelona. p. 76.

Totes les hipòtesis, excepte la de l'espanyolisme uniformista residual, es corresponen amb el nacionalisme reivindicatiu propi de les nacions sense estat que proposa, entre altres, M. Guibernau, 1997³³.

Ara bé, en parlar del País Valencià com un tot obviem les diferències internes que s'inicien ja en el segle XIII amb la conquesta catalano-aragonesa. El País Valencià, però, no és un territori homogeni. Reconeixem al seu si al costat d'una base catalana clarament predominant al litoral (GUINOT, E., 1999)³⁴ – malgrat el lent declivi lingüístic contemporani del català – un rerapaís aragonés-castellà que connecta sense massa problemes amb els territoris veïns baix-aragonesos, castellano-manxecs i murcians resolent la relació cultural amb Aragó i Castella. El mapa lingüístic actual³⁵, bé que ens mostra aquesta dicotomia.

Un estudi de comportament electoral realitzat el 1997 per Sigma Dos per a la Generalitat Valenciana³⁶ avalua en vora un 9% la capacitat de vot nacionalista de centre-esquerra. Aquest dictamen coincideix amb l'enquesta del CIS i si fa no fa amb els resultats assolits pel BNV i UV conjuntament considerats. Els resultats electorals posen de manifest aquesta feblesa de consciència de nació diferenciada i així, a les eleccions autonòmiques de 1999, les dues forces nacionalistes esmentades només han assolit cadascuna vora del 5% dels vots i no han aconseguit representació a les Corts Valencianes.

Es pot constatar fàcilment una baixa consciència de nació diferenciada que palesen estudis sociològics recents, com el del CIS (1998)³⁷, segons el qual només un 8% de la població entrevistada del País Valencià considerava el 1996 que la seua comunitat autònoma és una nació front el 34 % de la de Catalunya.

Una ullada a les alcaldies aconseguides per aquestes dues forces polítiques a les eleccions municipals de 1999 ens permet comprovar la concentració d'aquestes forces a la zona catalanoparlant i especialment la situada entre l'Horta i la Marina septentrional. Només trobem un municipi castellanoparlant—el de Loriguilla— a mans d'UV. La major concentració del vot municipal del BNV és dona a la Marina septentrional i a la Ribera Baixa mentre la majoria de les alcaldies de UV se situen a l'Horta, la Vall d'Albaida i la Costera. (Cf. fig. 4).

La resposta electoral obtinguda pel BNV-EV a les eleccions generals del 13 de març del 2000 ens aprofita més encara que les eleccions municipals per a comprovar la diferent sensibilitat pels plantejaments nacionalistes al si del País Valencià. Els resultats de les forces nacionalistes a les eleccions al Congrés dels Diputats és sempre més baix que a les eleccions al parlament autonòmic (VALLÈS, 1991)³⁸ i marquen per tant la major fidelitat als plantejaments nacionalistes.

³³ GUIBERNAU, M. (1997): *Nacionalismes. L'Estat nació i el nacionalisme al segle XX*. Proa, Barcelona.

³⁴ GUINOT, E. (1999), *Els fundadors del Regne de València*, 2 vols. Ed. Eliseu Climent, València.

³⁵ VALLÈS, I. (1996) *Atlas escolar del País Valencià*, Universitat de València.

Una carta intitolada "En la Hoya de Buñol también hay nueve de octubre" i signada V.C. (*desde la Valencia Castellana*) posa de manifest aquesta dicotomia nacional, que no per asimètrica deixa de ser evident: *Si, señoras, aunque parezca mentira, en la Hoya de Buñol también hubo nueve de octubre. Y los niños tuvieron ese día fiesta y no fueron al colegio. Y es que el nueve de octubre no pasa únicamente por la Huerta de Valencia o la Ribera. Y no pasa únicamente por la lengua valenciana...* V.C. (*desde la Valencia castellana*), *Cartelera Turia*, núm.1759, Oct. 1997

³⁶ SIGMA DOS, (1997), *Estudio sociológico y de opinión pública en la Comunidad Valenciana. Barómetro de mayo*. València.

Veure ALBEROLA, M. "El voto disperso de nacionalistas de centro izquierda supera con holgura la barrera parlamentaria del 5%" *El País*, 9.1.2000

³⁷ MORAL F. (1998) Coord., *Identidad regional y nacionalismo en el Estado de las Autonomías*, CIS, Madrid.

³⁸ VALLÈS I SANCHIS, I. (1991), "Eleccions al Congrés dels Diputats, Parlament de Catalunya, Corts Valencianes i Parlament Balear", *Cuadernos de Geografía*, 50, pp. 263-278.

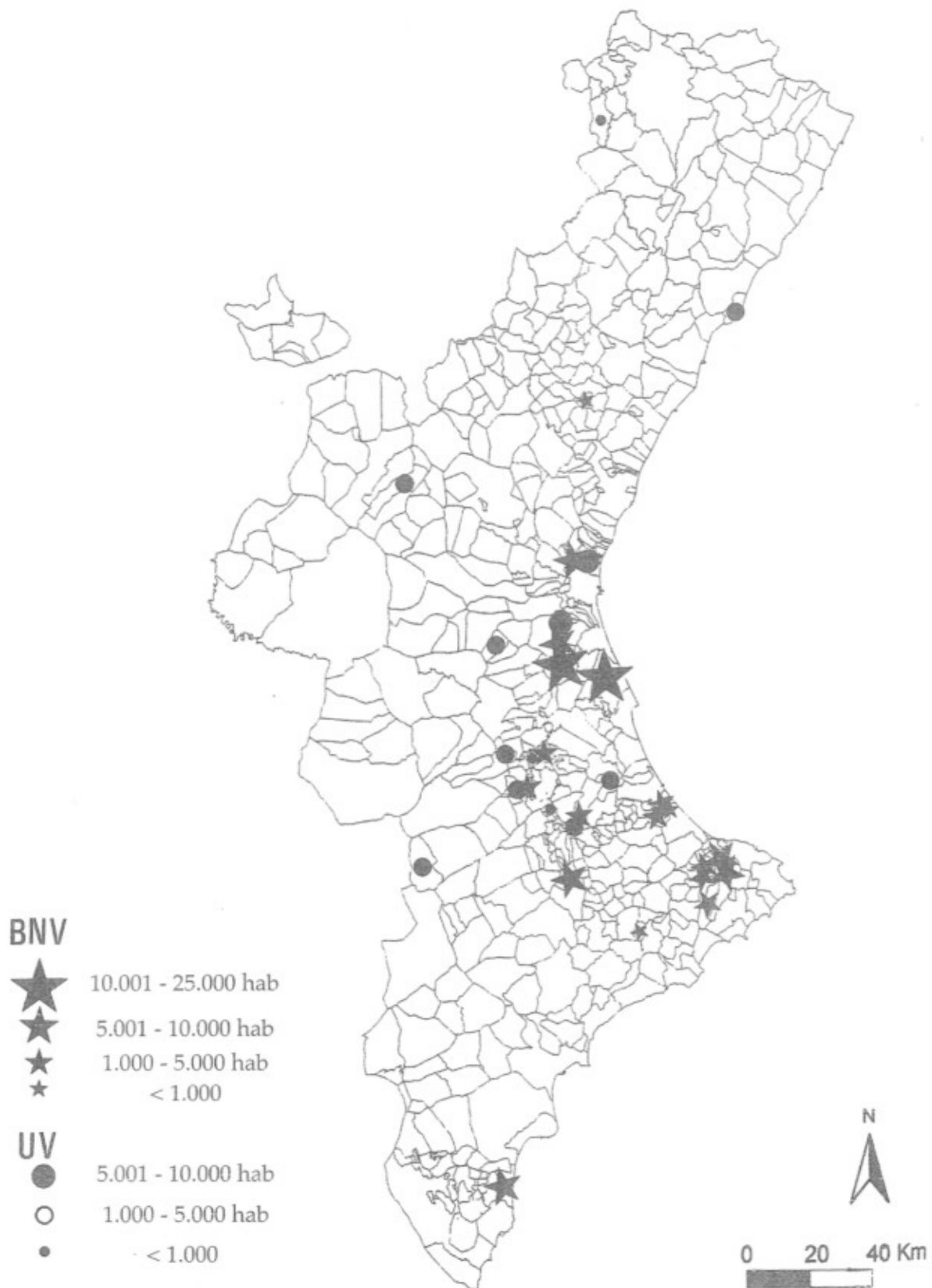

Fig. 4. Alcaldies governades pel BNV i UV d'acord amb el resultat de les eleccions municipals de 1999 (Font: <<http://www.fvmp.es>>, {consulta: gener de 2000}). UV, de nord a sud: Portell de Morella, Orpesa, Loriguilla, Almàssera, Alcàsser, Montroi, Sumacàrcer, Beneixida, la Pobla del Duc, Llanera de Ranes i la Font de la Figuera. BNV, de nord a sud: Aín, Meliana, Almussafes, Benifaió, Sueca, Castelló de la Ribera, Bellreguard, Palmera, Rafelcofer, Quatretonda, Muro, Ondara, Pedreguer, els Poblets, Orba, Xaló, Benifato i Guardamar.

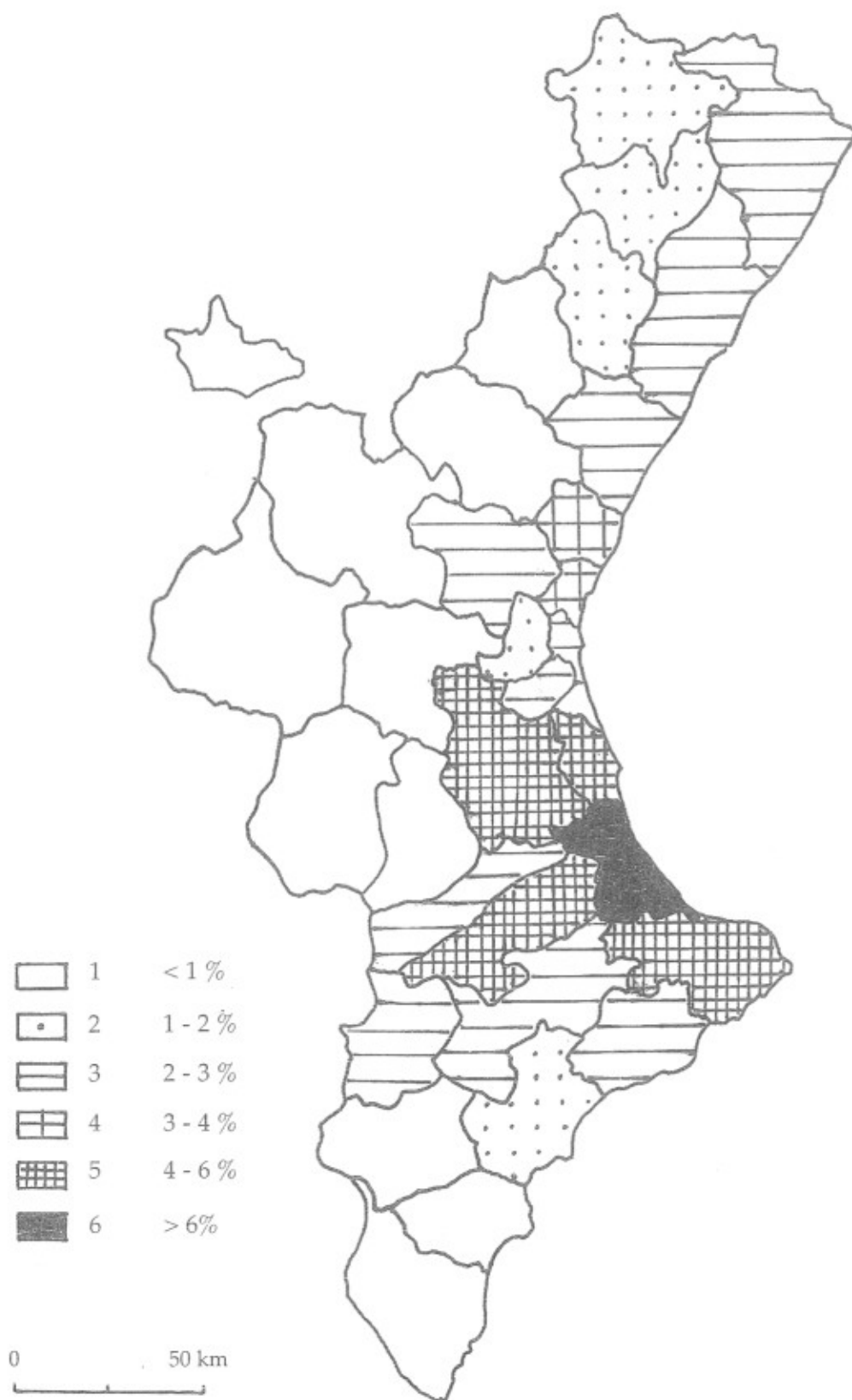

Fig. 5. Distribució comarcal dels vots del BNV-EV a les eleccions del 13 de març de 2000. 1. Comarques amb menys d'un 1% dels vots; 2. Comarques entre el 2 i el 3 %; 3. Comarques entre el 3 i el 4%. 4. Comarques entre el 4 i el 6% dels vots i 5. Comarca amb més d'un 6% dels vots. (utilitze ací, la divisió comarcal de l'Institut Valencià d'Estadística, unificant les comarques de l'Alcoià i el Comtat en una sola: l'Alcoià-Comtat). Font: *El Mercantil Valenciano*, 14.3.2000.

Com comproven a la figura anterior, la distribució del vot per comarques assenyala clarament la carcassa litoral catalanòfona com la base del nacionalisme valencià. Totes les comarques que han votat aquesta candidatura per damunt de l'1 % dels vots se situen a la zona catalanoparlant amb l'excepció de l'Alt Vinalopó que és una comarca bilingüe; per contra la menor implantació nacionalista es dona a les comarques interiors que apareixen en blanc a la figura 5.

Les comarques que obtenen resultats pròxims a la mitjana del País (2'42% dels vots) se situen a la zona litoral entre Vinaròs i Benidorm (El Baix Maestrat, la Plana alta i baixa, el Camp de Túria, la ciutat de València, l'Horta sud, i la Marina Meridional) i penetren a l'interior en la regió Alcoi-Gandia (la Costera, l'Alt Vinalopó, l'Alcoià-Comtat).

La major concentració del vot (entre 3'01 i el 6'83 %) es dona en el Camp de Morvedre, l'Horta Nord i especialment a la Ribera alta i baixa, la Vall d'Albaida. El nucli principal es troba a la Marina septentrional i la Safor.

1. El País Valencià És part de la Nació Catalana

Troblem aquesta hipòtesi nacional formulada i assumida per una part de *València nova* el 1906, tal i com assenyala Alfons Cucó³⁹ i ha estat desenvolupada pel que fa al País Valencià dels anys seixanta per Joan Fuster. La seua obra *Nosaltres els valencians*⁴⁰ és considerada justament referència clara i unívoca sobre la catalanitat bàsica del País Valencià. Fuster fa servir com argument fonamental la llengua, la cultura i la història la qual interpreta en funció de la hipòtesi proposada (cf. fig. 6).

Si ens atenem a les característiques comunes adduïdes a les definicions de nació abans mencionades: territori, història, cultura economia i consciència nacional, hem de convenir, pel que fa a la contigüitat territorial que no s'ha donat una entitat política que abraça exclusivament tot el domini lingüístic català. El model més pròxim al territori proposat seria el dels territoris hispànics de l'antiga Corona d'Aragó⁴¹.

La consideració de la llengua i la cultura comunes als tres territoris històrics de Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears, malgrat els plantejaments secessionistes de la Independència, havia semblat demostrar amb esclat⁴².

La Ciència Política estudia la nació, l'estat i l'estat nació com a categories fonamentals del sistema polític. Politòlegs com De Blas Guerrero, A. (1992)⁴³ consideren *la nació política* com independent del grup ètnic. La nació política seria la referència ideològica bàsica aglutinant de l'aparell estatal capaç d'unir els individus que la integren en l'espai econòmic, social i polític que abraça l'Estat, *la nació cultural*, en canvi, és considerada com una realitat prepolítica basada en el grup ètnic o la idea de poble⁴⁴.

Per a unificar els conceptes de nació política i cultural, De Blas parla de substrat nacional, el qual es troba a les "realitats nacionals amb major tradició a la vida europea; Alemanya (Prússia), Àustria, Dinamarca i Espanya" entre altres estats⁴⁵.

³⁹ CUCÓ, A. (1999), *El valencianisme polític: 1874-1936*, Ed. Afers, Catarroja.

⁴⁰ FUSTER, J. (1962), *Nosaltres els valencians*, Ed. 62, Barcelona.

⁴¹ LÓPEZ GARCÍA-MOLINS, A. (1999), "¿Quién le pone el cascabel al gato?", *El País*, 7.11.1999. Argumenta en favor de reconsiderar l'àmbit hispànic de l'antiga Corona d'Aragó.

⁴² VILAR, P. (1962), *La Catalogne dans l'Espagne Moderne*, Flammarion, Paris. Traducció catalana, 1979, en Curial, Barcelona, p. 27-28.

⁴³ DE BLAS GUERRERO, A. (1992), "Del estado nacional a la organización internacional", *Introducción a la Ciencia Política*, UNED, Madrid pp. 461-479.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 462 i 464.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 465.

La Sociologia ha tocat i toca la qüestió nacional. En aquesta ciència propose com a referència actual la que ens dóna Montserrat Guibernau (1997)⁴⁶. Aquesta sociòloga diferencia també el nacionalisme i l'estat nacional com a realitats no necessàriament coincidents. Així reconeix l'existència de nacions sense estat que es corresponen amb l'existència d'Estats sense una nació única. En aquest segon cas reconeix quatre gradacions: la dels estats que no reconeixen cap realitat nacional diferent de la predominant, en la qual situa Israel i Turquia⁴⁷. La dels estats unitaris que reconeixen certa diversitat cultural sense autonomia política comtright Guia, J. (1985), *És molt senzill: digueu-li Catalunya*, Ed. El Llamp, Barcelona

Guia, J. (1988), *València, 750 anys de nació catalana*, E. Climent, València. ha teoritzat sobre la nació catalana –incloent-hi el País Valencià– a l'ensem que intentava la seua aplicació pràctica, en diversos escrits que interpreten la tesi fusteriana des del marxisme revolucionari.

L'economia ha estat utilitzada com a argument contrari a aquesta hipòtesi nacional en interpretar el País Valencià en clau agrarista front el model industrial de Catalunya, però la contribució dels historiadors econòmics especialment la de Jordi Nadal⁴⁸ o geògrafs com Bernabé i Salom (1997)⁴⁹ i altres (VALLÈS, 1986b)⁵⁰ han posat de manifest la importància històrica de la indústria valenciana. D'altra banda l'evolució econòmica recent ha aproximat encara més l'estructura econòmica dels Països Catalans que són ara econòmicament més uniformes que a principis del segle XX. La competència entre àrees urbanes dels Països Catalans, especialment les de Barcelona i València no pot utilitzar-se com a argument contrari a la hipòtesi nacional de conjunt (BOIRA, 1998)⁵¹ dada la coincidència notable de l'estructura econòmica de l'àrea.

La consciència nacional però és el gran dèficit d'aquesta hipòtesi, car si la major part de la població del conjunt nacional accepta la identitat de llengua i cultura, salvades minories reticents, no hi ha cap força política amb implantació de masses que propugne un projecte polític de conjunt. Les forces polítiques que actuen en el País Valencià són o bé d'àmbit espanyol o bé d'àmbit valencià i els parlaments autònoms de les comunitats autònomes catalanòfones mantenen comportaments clarament diferenciats (VALLÈS, 1991)⁵². Només s'han donat aliances conjunturals a nivell d'eleccions al parlament europeu entre forces nacionalistes presents a les tres comunitats autònomes afectades i entre les forces amb representació parlamentària només ERC s'ha presentat a les circumscripcions valencianes sense assolir, fins ara, una resposta electoral significativa.

Per això, com a conseqüència de l'escassa resposta electoral que el projecte conjunt dels Països Catalans desperta, trobem una escassetat de propostes electorals que vagen

⁴⁶ GUIBERNAU, M. (1997), *Nacionalismes. L'Estat nació i el nacionalisme al segle XX*, Ed. Proa, Barcelona.

⁴⁷ En el cas d'Israel, cal assenyalar els canvis que s'han donat des de l'administració laborista de l'assassinat Isaac Rabin i l'actual de Mubarak, que ha pactat amb els palestins la creació d'una àrea autònoma dins l'Estat d'Israel, que pot acabar creant un Estat palestí.

⁴⁸ NADAL, J. (1987), "El desenvolupament de l'economia valenciana a la segona meitat del segle XIX: una via exclusivament agrària?", *Recerques*, 19, Curial, Barcelona pp. 115-132.

⁴⁹ BERNABÉ, J. M. Y SALOM, J. (1997), "Las manufacturas valencianas a fines del siglo XVIII según Cavanilles", *Cuadernos de Geografía*, 62, Univ. de València, pp. 403-423.

⁵⁰ VALLÈS, I. (1986 a), "Els il·lustrats i la indústria a la regió d'Alcoi", *Estudis*, 12, Univ. de València, pp. 125-144.
VALLÈS, I. (1986 b), *Indústria tèxtil i societat a la regió Alcoi-Ontinyent, 1780-1930*, Univ. de València- IVEI

⁵¹ BOIRA MAIQUES, J. V. (1998), "L'espai econòmic. Encontres, friccions i la tesi dels PPCC", *Transversal*, 5, Lleida, pp. 42-47.

⁵² VALLÈS, I. (1991), "Eleccions al Congrés dels Diputats, Parlament de Catalunya, Corts Valencianes i Parlament Balear (1977-1991)", *Cuadernos de Geografía*, 50, Univ. de València, pp. 263-278.

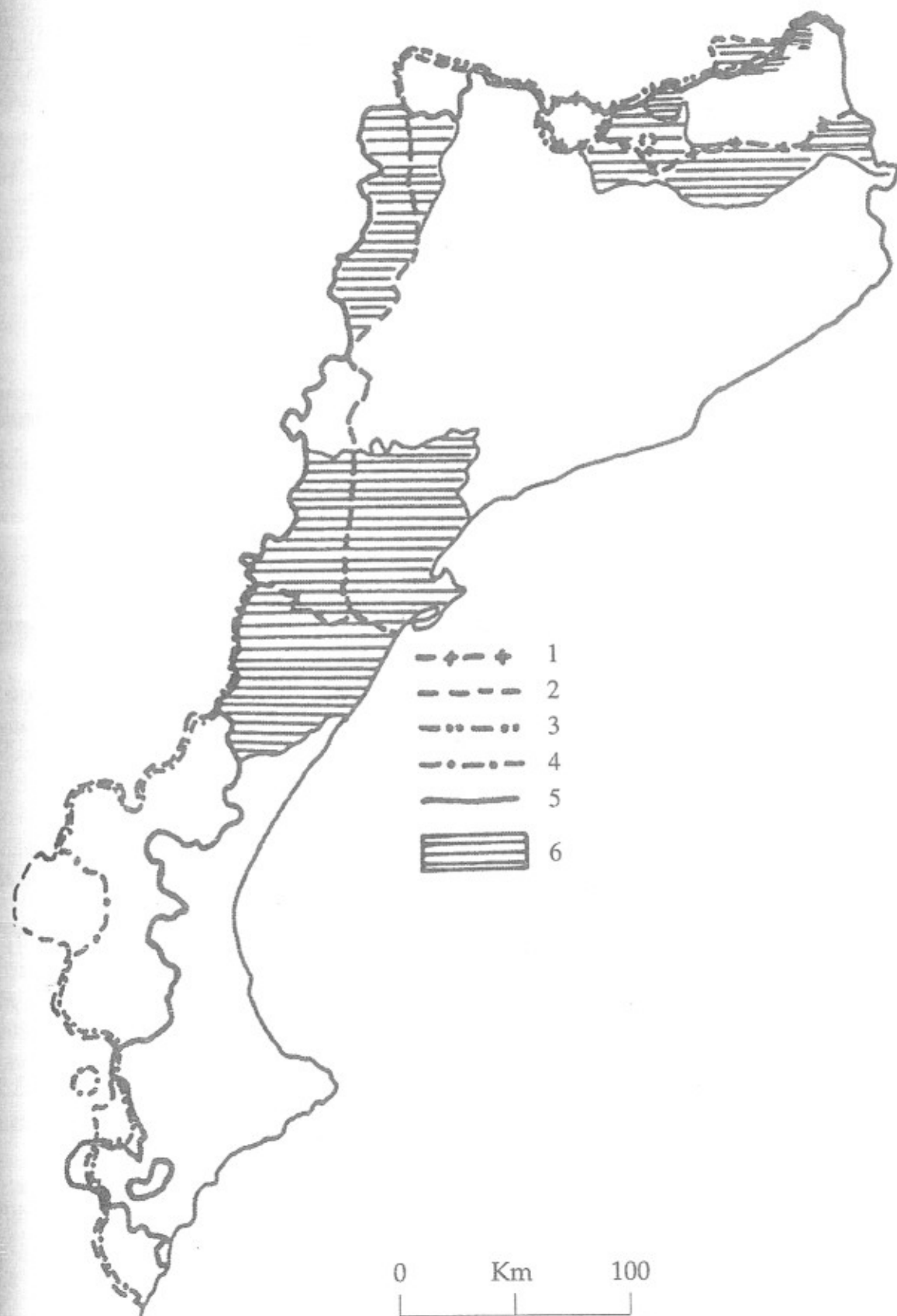

Fig. 7. Límits polític i lingüístic en el català continental (VALLÈS, 1994a). 1. Fronteres estatals; 2. Límits entre comunitat autònomes; 3. Límit fins 1659; 4. Límit fins 1851; 6. Límit del català; 6. Dialectes catalans que es superposen als límits polítics.

A més a més el projecte polític dels Països Catalans comptaria amb la impossibilitat legal de la constitució espanyola de 1978 que declara il·legal la federació entre CC.AA. i amb la dificultat afegida pel que fa a Catalunya de reincorporar la Catalunya Nord involucrant un altre estat en el projecte.

Aquesta hipòtesi nacional malgrat comptar amb el rigor científic de la major part dels elements que defineixen una nació, degut a la mancança de consciència política, no es troba ara per ara, en una via d'assumpció de masses que en opinió, entre altres, de Hobsbawm⁵⁵ es clau per a que qualsevol plantejament nacionalista pugui ser pres en consideració.

2A. El País Valencià com a projecte nacional propi, respectant les característiques culturals catalanes (terceres vies)

Aquesta hipòtesi considera el País Valencià com a projecte nacional propi. Reconeix el valencià com a part de la llengua catalana i intenta una reconstrucció nacional que tindria com a referència històrica l'antic Regne de València amb les modificacions territorials del segle XIX. Sanchis Guarner⁵⁶ podria ésser l'intel·lectual de referència, també les aportacions de Josep Vicent Marqués⁵⁷, Damià Mollà⁵⁸ i de Francesc Mira⁵⁹, entre d'altres són exemples d'aquesta orientació. Des de l'església catòlica valenciana, castellanitzada i castellanitzant també hi ha alguna aportació minoritària que seria l'excepció al corrent predominant, com ara la Revista *Saó* i P. Riutort (1989)⁶⁰ entre d'altres que inclouen el País Valencià en aquesta hipòtesi.

Aquest plantejament nacional el podem retrotraure a la *Declaració Valencianista* de 1918⁶¹ en la qual es parla de poble valencià i del dret a constituir un estat. El plantejament actual és una adaptació del model fusterià abans referit, intentant així, potser, possibilitar un ressò electoral que el plantejament de Països Catalans no té. L'assumpció de les contrades castellanoparlants, es pot fer igualment en aquesta hipòtesi com en la de conjunt. L'adequació als límits de la Comunitat autònoma salva també així les dificultats legals suara esmentades que tindria el plantejament d'àmbit superior al de les comunitats autònomes.

La consciència nacional circumscriu aquesta vegada a l'àmbit valencià tindria el problema de multiplicar les nacions més enllà d'allò raonable, però coincideix amb l'actual divisió autonòmica de l'estat i amb la històrica de la Corona d'Aragó i s'adiu amb la pràctica política d'àmbit regional que es fa de manera quasi exclusiva a les tres comunitats autònomes començant per la de Catalunya, la política majoritària de la qual ignora de manera ostensible la resta de territoris catalanoparlants.

⁵⁵ HOBBSAWM, E. J. (1995), *Naciones y nacionalismo desde 1780*. Crítica, Barcelona.

⁵⁶ SANCHIS GUARNER, M. (1980), "El Regne de València... [fou] un dels "regnes" millor definits... tingué sempre furs, corts, generalitat i moneda particulars; d'altres regnes -com el de Múrcia, el de Jaén, el de Sevilla, el d'Aragó, el de Navarra, etc- no estigueren tostemps tan plenament caracteritzats" dins "La consciència comunitària i el nom gentilici" in *Consciència idiomàtica i nacional dels valencians*, FERRANDO FRANCÉS, A., Univ. de València, Pròleg p.X.

⁵⁷ MARQUÉS, J. V. (1974), *País Perplex: notes sobre la ideologia valenciana*, Eliseu Climent, València.

⁵⁸ MOLLÀ, D. I MIRA, E. (1986): *De impura natione*. Ed. 3 i 4, València.

⁵⁹ MIRA, J. F. (1997): *Sobre la nació dels valencians*. Ed. 3 i 4, València.

⁶⁰ RIUTORT, P. (1989), "Catalunya, mil anys: País Valencià, set-cents cinquanta anys" *Quaderns de Pastoral*, n° 111, Centre d'estudis pastorals, Barcelona, pp. 83-88.

⁶¹ MARTÍ, M. (1998), "La Declaració Valencianista, de 1918 a 1998, Joventut Valencianista-Fundació La Mata de Junc, València.

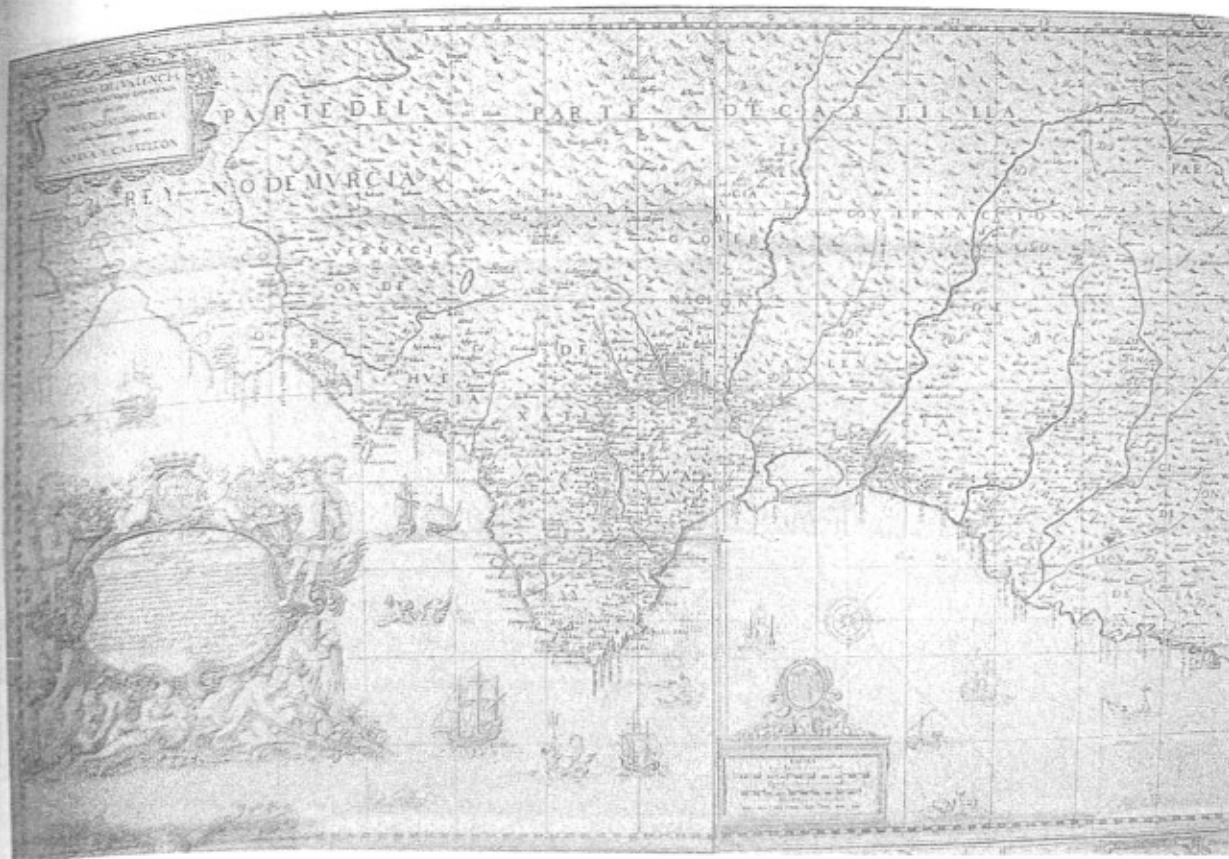

Fig. 8. *El Reyno de Valencia* (...) del jesuïta F. A. Cassaus, editat el 1693, s'adiu amb aquesta orientació en representar el Regne de València de l'etapa foral. (Per a una major informació sobre el mapa cf. VALLÉS, I. 1979)

La incidència de masses d'aquest nacionalisme regionalitzat continua essent baixa al País Valencià, aproximant-se en les eleccions autonòmiques del 1999 al 5% dels vots per part del BNV-EV (*Bloc Nacionalista Valencià- Els Verds*) la força política que encarna més clarament aquesta hipòtesi. Tots els indicis prediuen que aquesta força es consolidarà i serà probablement representació parlamentària a les eleccions autonòmiques del 2003.

EUPV amb poc més del 6% dels vots en les mateixes eleccions, tot i formar part d'un partit d'àmbit estatal, podria figurar ben bé pel que fa als polítics valencians que l'encarnen en aquest mateix apartat.

2B. *El País Valencià /Comunitat Valenciana com a nacionalitat o regió espanyola amb llengua pròpia, no secessionista respecte del català, (Via constitucionalista estricta)*

La transició política del franquisme a un sistema democràtic ha estat acompanyada de la revisió de l'estat i de l'abandó del nacionalisme espanyol unitarista que que esdevé residual i passa a ser extraparlamentari, una Espanya plural i diversa ocupa el seu lloc (GARCÍA DE CORTÁZAR I GONZÁLEZ VESGA, 1994)⁶²

⁶² "Rotos sus soportes ideológicos, el nacionalismo español retrocede en estos últimos años del siglo XX; la idea misma de España se libera al ser despojada de sus esencias tradicionales. Emerge así una España múltiple y diversa, viva no por supuestas identidades milenaristas sino por la voluntad democrática de sus habitantes de reconocer una historia común y una cultura sin imposición alguna..." García de Cortázar, F. y González Vega, J.M. (1994), *Breve Historia de España*, Alianza Ed., Madrid. p. 57

Fig. 9. Les Comunitats Autònomes espanyoles, segons García de Cortázar i González Vesga, 1994.

Malgrat els canvis substancials en la articulació d'Espanya, pel que fa al País Valencià els partits polítics d'àmbit espanyol neguen que aquest siga una nacionalitat. Encara que admeten parlar de nacionalitat històrica arrellegant la tradició del regne de València com a referència.

Reconeixen l'existència de llengua i cultura pròpia, la qual és assumida en els límits marcats per l'Estatut d'Autonomia i la Constitució de 1978.

El PP es nega a qualsevol plantejament nacionalista que no siga el de la nació espanyola. L'altre partit polític majoritari d'àmbit estatal, el PSPV-PSOE s'està replantejant una federalització asimètrica de l'estat, participant tímidament dels tebis plantejaments del PSC.

PP i PSPV-PSOE en serien els referents polítics més importants d'aquesta orientació. Són els partits clarament predominats al país i per tant els que hi formen govern, el PP amb majoria absoluta a partir de les eleccions de 1999.

Podem interpretar que el PSPV-PSOE manté una posició pròxima al plantejament de la hipòtesi 2^a en introduir el nom de PSPV-PSOE a nivell intern i de mitjants de comunicació o parlar de Consell Nacional en les convocatòries del partit en l'àmbit valencià, però malgrat estar a l'oposició no ha assumit encara clarament la posició provenint del PSPV o del PSV històrics que va deglutir en el procés de configuració del partit en l'àmbit valencià. El plantejament d'una federalització asimètrica de l'estat, en la línia abans mencionada del PSC, permetria situar-lo en la hipòtesi 2^a.

Dins d'aquest apartat convé comentar també les declaracions de *No nacionalisme* que es fan des de plantejaments polítics tant de l'esquerra com de la dreta espanyola. Normalment les declaracions de no nacionalisme es fan sempre en castellà i s'han d'entendre com a que propugnen la continuació del model constitucional vigent, entès sovint de manera restrictiva per a les nacionalitats diferents de la castellana; o fins i tot es poden entendre com a continuació del model centralista del franquisme i d'etapes anteriors. No nacionalisme ací significa el mateix que nacionalisme de la nació dominant a l'Estat.

3. El Regne de València i/o Comunitat Valenciana com a projecte regional / nacional propi amb una llengua diferent de la catalana. (blaverisme)

Aquesta hipòtesi com un corrent polític organitzat es forma en la transició política fabricat per la dreta valenciana amb l'estratègia de frenar els partits d'esquerra que havien assumit els plantejaments nacionalistes més o menys fusterians pel que feia a llengua nom i senyes d'identitat⁶³. La proposta es fonamenta en hipòtesis lingüístiques anticatalanistes sense base científica però que aconseguen incidir en el veïnat. Unió Valenciana (UV) és la força política que millor representa aquest plantejament. Començà declarant-se regionalista però en el programa polític de finals dels noranta parla ja de nacionalisme. Propugnen la secessió ortogràfica del català i arriben a incidir socialment, fet electoralment constatable a partir de la seua coalició amb el PP a l'Ajuntament de València el 1990 per a desplaçar els socialistes i d'igual manera a la Generalitat en el període 1994-99.

A les eleccions autonòmiques de 1999 redueixen la seua incidència als voltants del 5% dels vots i a l'igual que el BNV.

Malgrat haver obtingut més de cent mil vots, queda fora de les Corts Valencianes.

La inviabilitat científica de propugnar una llengua independent en un procés de normalització situat ja de manera correcta en el sistema educatiu deixa aquesta opció en un atzucac, a banda de les consideracions ètiques que igualment bandegen aquesta proposta (SANCHIS GUARNER, 1980)⁶⁴. La viabilitat d'aquests plantejaments, una vegada eliminada la causa electoral principal del seu origen, que era impedir i frenar el predomini dels partits d'esquerra amb la consolidació del triomf electoral conservador de la fi dels anys 90, sembla escassa.

GRUP D'ACCIO VALENCIANISTA
PINTOR GISBERT, 17
VALENCIA

NO MOS
FAREU
CATALANS

Fig. 10. Adhesiu *No mos fareu catalans*, (arreglat a la ciutat de València, el 1999) mostra la principal preocupació d'aquesta proposta.

⁶³ És clara al respecte l'opinió de F. de P. Burguera, que des d'una posició de dreta liberal, mostra les maniobres de creació del blaverisme amb posterioritat a les eleccions de 1977. Vegeu "Ni isla, ni victimas", *El País*, 12.11.1996.

⁶⁴ "Caldrà sempre que ens esforcem per elaborar-la [la doctrina valencianista] amb el màxim rigor i la major objectivitat. És falsa la distinció que formulen alguns dels nostres adversaris, entre veritat científica i veritat política. Tal dicotomia és immoral" dins "La consciència comunitària i el nom gentilici" en *Consciència idiomàtica i nacional dels valencians*, Ferrando Francés, A., Univ. de València, Pròleg, p. XV.

4. *La Región Valenciana i/o Levante com a part de la nació espanyola participa essencialment de la cultura castellana amb manifestacions valencianes enteses com a dialectals respecte del castellà i considerades secundàries. (espanyolisme uniformista residual)*

Les denominacions de *Levante* i *Sureste* referides al País Valencià fan referència a la situació del territori en el conjunt d'Espanya en relació a Castella considerada el nucli de la nació. Actualment aquesta hipòtesi és políticament minoritària i residual ja que només els plantejaments de l'extrema dreta es trobarien en aquesta orientació. No obstant això cal tenir en compte la persistència del model centralista i uniformista de l'estat en molts plantejaments de partits "democràtics" que han acceptat el model ambigu de la constitució actual però que es deixen endur en la pràctica per una concepció uniformista de l'estat. Pel que fa al País Valencià es manifesta com a provincialisme i "levantinista". Aquesta concepció propugna indirectament la desaparició de les característiques nacionals no castellanes del País Valencià i coincideix amb la hipòtesi 3 en negar contundentment la seua catalanitat.

Aquesta proposta és òrfena actualment d'aportacions teòriques noves, respecte de les d'Ortega o Unamuno àmpliament difoses. El feixisme va fer seu bona part dels continguts de l'essencialisme espanyol que els intel·lectuals al·ludits havien construït. La definició joseantoniana d'Espanya com *una unidad de destino en lo universal* connecta clarament amb les vertebracions i les essències abans mencionades. El descrèdit del règim anterior i del feixisme en general com a solució política, ha afectat la vigència dels plantejaments essencialistes i podem considerar-los a hores d'ara obsolets. Són útils per conèixer els plantejaments espanyolistes uniformistes el llibre de R. Ll. Ninyoles (1997)⁶⁵ i el número 3 de la revista *L'Espill*⁶⁶.

Tot i la seua inconsistència teòrica i electoral la inèrcia dels plantejaments uniformistes del centralisme i del predomini del castellà apareixen encara constantment en la societat valenciana, començant per algunes autoritats municipals i autonòmiques del partit governant, que tot i funcionar amb el marc de la constitució i de l'estatut vigent usen només el castellà en la pràctica o redueixen l'ús del català als rètols principals i encara de manera incorrecta, com es pot comprovar a inicis de l'any 2000 amb el rètol d'*Ajuntament de Valencia* (sic) entre altres.

UNA CONCLUSIÓ PROVISIONAL PER A UNA QÜESTIÓ OBERTA

Hem introduït quatre possibilitats de classificació nacional per al País Valencià, però de l'argumentació ací utilitzada se'n desprèn la feblesa dels plantejaments uniformista espanyol i del blaverisme secessionista, en relació a les característiques culturals i històriques del Regne de València. En realitat una recuperació nacional basada en criteris racionals i científics i a l'ensem pragmàtics s'hauria de situar entre les hipòtesis 1 i 2. S'hauria de construir amb elements d'aquestes dues hipòtesis. Donada la feblesa electoral i política del nacionalisme valencià en general podria convenir en l'etapa actual la hipòtesi 2a, a la llarga, però, i en un procés d'integració europeu en curs una vegada assolida una consolidació cultural i política en el País Valencià, ara només insinuada, caldria

⁶⁵ NINYOLES, R. LL. (1997), *Mare Espanya*, Ed. Tàndem, València.

⁶⁶ DD.AA. (1999), "Neonacionalisme espanyol", *L'Espill*, 3, València, Universitat de València i Ed.3 i 4. pp. 38-93

afirmar el conjunt nacional dels Països Catalans en l'àmbit hispànic i europeu, (VALLÈS, 1994b)⁶. La col·laboració entre comunitats autònomes, actualment possible en el marc legal vigent, és quasi inexistent al nostre àmbit lingüístic i la seua federació o la seua unió ara il·legal, hauria d'ésser possible.

Les nacionalitats no tenen perquè correspondre's amb els límits de les comunitats autònomes, els casos català, basc i el gallec reclamen a la curta o a la llarga el reconeixement d'àmbits superiors a les comunitats autònomes i una interpretació del marc estatal més flexible i imaginativa.

⁶ VALLÈS, I. (1994b), 'Aproximació a una Geopolítica dels Països Catalans' *Miscel·lània Joan Fuster. Estudis de llengua i literatura*, Barcelona, Pub.de l'Abadia de Montserrat, Vol.VIII, pp. 505-514.